

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Виктория Светломирова Гацова

Висше училище по застраховане и финанси (ВУЗФ-София)

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки
професионално направление 3.8. Икономика
докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“ във ВУЗФ

Автор: Изабела Кенси

**Тема на дисертационния труд: Ролята на мениджъра в ефективното
управление на семейна фирма**

Научен ръководител: проф. д.н. Игор Бритченко

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 133/22.03.2023 г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси, проф. д.ю.н Борис Велчев, съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Ролята на мениджъра в ефективното управление на семейна фирма“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“ във ВУЗФ.

Автор на дисертационния труд е Изабела Кенси, докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Финанси и застраховане“ с научен ръководител проф. д.н. Игор Бритченко.

Във връзка с процедурата Изабела Кенси е представила следните документи:

- Дисертационен труд;
- Автореферат на дисертационния труд на български и руски език;

- Справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“;
- Списък на научните публикации по темата на дисертационния труд;
- Резюмета на някои от статиите по темата на дисертацията;
- Пълните текстове на някои от публикациите по темата на дисертационния труд.

Докторантката е посочила в справката за минималните национални изисквания 9 публикации по темата на труда, от които 5 научни статии, 3 доклада и 1 глава от колективна монография.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Изабела Кенси работи като гимназиален учител по математика и икономика, а от 2010 година е и университетски преподавател. Има магистърска степен по математика от Технологичния университет в Познан и четири следдипломни квалификации по методология на преподавателската работа, компютърни науки, физика и бюджетно счетоводство.

Образованието и кариерата на Изабела Кенси безспорно разкриват желание за личностно и професионално развитие и усъвършенстване.

3. Актуалност на тематиката

Изабела Кенси разкрива актуалността на изследваната от нея проблематика, като подчертава липсата на разнообразни изследвания по проблема в Полша, които пораждаат необходимостта от по-задълбочено проучване в тази сфера. Насочването на изследователския интерес към управлението на семейна фирма може да даде важни и ценни отговори за факторите, повишаващи организационната ефективност. Резултати от подобно изследване несъмнено биха могли да повлияят благоприятно върху управленските модели на поведение на мениджърите.

4. Познаване на проблема

В дисертационния труд са изследвани и представени над 200 източника на английски и полски език. Докторантката демонстрира много добри теоретични познания по отношение на разгледаната проблематика, които ѝ дават подходяща основа за провеждане на емпирично изследване с цел потвърждаване и дообогатяване на вече съществуващите теоретични знания.

5. Методика на изследването

В дисертацията, с оглед постигане на основната цел, изпълнение на поставените задачи и проверка на основната хипотеза и подхипотезите, се използва изследователска методология, комбинираща следните общонаучни методи: анализ, обобщение, синтез, дедукция, индукция, статистически методи. Прави впечатление, че докторантката умело използва още два изследователски метода - анкетно проучване, за да събере с помощта на прецизно конструиран въпросник необходимия емпиричен материал, както и метода на наблюдение, прилаган за полевите изследвания в отделните семейни фирми.

Избраният методически инструментариум до голяма степен позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, поставени в дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд на Изабела Кенси представлява теоретико-емпирично изследване. Той е с общ обем от 186 страници и е структуриран в увод, 3 глави, заключение, библиография, приложение и списък с таблици, фигури и графики. Използваната литература включва 299 литературни източници на английски и полски език, сред които редица монографии, студии, статии и онлайн източници, като немалка част от тях са от последните 5 години и се характеризират с актуалност. Положително впечатление правят добре оформените таблици, фигури и графики, които помагат за по-доброто структуриране и онагледяване на информацията.

Препоръката ми към докторантката е по-ясно и прецизно да формулира обекта и предмета на изследване. В автореферата на български език не се посочва предмет на изследване, а в дисертационния труд понятията „обект“ и „предмет“ не са разграничени.

Основната цел на труда е да се определят факторите за компетентност по отношение на ефективното финансово и организационно функциониране на семейната фирма. След формулирането на основната цел, авторката на труда посочва три изследователски задачи, които погрешно нарича „конкретни цели“.

Издигната е следната изследователска хипотеза: „Компетенциите на мениджъра са важен фактор, който определя управлението на семейната фирма“. Препоръката ми към докторантката е основната хипотеза да се формулира по такъв начин, че да има по-силен дискуссионен характер. Също така са издигнати три подхипотези, чиято проверка ще помогне за потвърждаване или отхвърляне на основната хипотеза.

Първата глава на дисертацията е теоретична. В рамките на 80 страници Изабела Кенси въвежда и анализира основните понятия в дисертацията, като поставя акцент върху спецификата и жизнения цикъл на семейните фирми, типологията им, процеса на наследяване и т.н. Докторантката разглежда на теоретично ниво ролята на мениджъра в семейната фирма, като се фокусира върху основните личностни характеристики, умения и управленски компетенции, които водят до повишаване на ефективността на мениджъра. Разгледани са различни лидерски стилове и модели на управление на семейна фирма. В края на първа глава е отделено специално внимание на показателите за отчитане ефективността както на семейната фирма, така и на нейния мениджър. Посочени са конкретни математически формули за изчисляване на ефективността.

Втора глава, която е с обем от 16 страници, представя концепцията на проведеното емпирично изследване. Формулирана е основна изследователска цел и са дефинирани задачи, чието изпълнение ще помогне за постигане на целта. Издигната е основна хипотеза с три подхипотези. Описана е изследователската методология, съчетаваща метода на анкетното проучване с наблюдението. Подробно е представен основният изследователски инструмент, с който е събран емпиричният материал. Изчерпателно са описани ограниченията на изследването.

Третата глава на дисертацията, която е с емпиричен характер, представя получените резултати и изводи от проведеното изследване. Обемът на тази глава е 57 страници. В нея са разгледани демографските данни за 100 семейни фирми и техните мениджъри, както и резултатите от количествените и качествените изследвания. Направен е анализ на човешкия фактор, определящ финансовата ефективност на семейната фирма. Въз основа на получените емпирични данни Изабела Кенси създава собствен модел на ефективния мениджър в семейна фирма. Изводите, до които авторката достига, е, че това е човек от семейството, който има управленски качества, наблюдавал е дълго процеса на функциониране и управление на фирмата и притежава знания и умения за осъществяване на успешна стратегическа и финансова дейност.

В структурно отношение дисертацията се характеризира с логическа последователност, но не прави добро впечатление липсата на баланс в обема на главите. Не е редно първата глава да е 80 страници, а втората да е 16 страници.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В края на автореферата докторантката Изабела Кенси е посочила резултати и изводи, но не е представила списък с конкретните приносни моменти на проведеното от нея изследване за ролята на мениджъра в ефективното управление на семеен бизнес. Приносите на дисертационния труд могат да се обобщят по следния начин:

- Задълбочен анализ на съществуващите теоретични данни за проблематиката, свързана със семейните фирми.
- Обогаляване на наличните до момента емпирични данни за Република Полша по отношение на изследваната проблематика.
- Идентифициране на факторите за ефективно управление на семейна фирма, което се основава на основни управленски компетенции.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представените от Изабела Кенси публикации са общо девет броя. Пет от тях представляват научни статии в нереферирани списания, а останалите три са доклади в нереферирани издания. Налице е и една глава от колективна монография. Четири от

публикации са на английски език, а останалите са на полски. Само една публикация е самостоятелна, шест публикации са в съавторство с един автор, а две са с двама съавтори.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Съгласно проверка на представените от кандидата материали по конкурса се установява, че са налице над 80 т. Следователно мога да направя извода, че Изабела Кенси изпълнява минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика.

10. Лично участие на докторанта

Представеният дисертационен труд е добросъвестно осъществено теоретико-емпирично изследване. Използваните източници са цитирани коректно. Нямам основание за съмнения относно личния принос на докторанта и оригиналността на дисертационния труд.

11. Автореферат

Към дисертационния труд е приложен автореферат на български и руски език. Авторефератът е с обем от 18 страници. Той накратко отразява структурата и съдържанието на отделните глави на дисертационния труд. Необходимо е авторефератът да е с по-голям обем и да представя повече информация за главите на труда и получените резултати от проведеното емпирично изследване.

12. Критични забележки и препоръки

Наред с достойнствата на труда имам няколко критични бележки и препоръки към дисертацията и представените към нея материали:

- Обемът на трите глави е несъразмерен, като втората глава е само 16 страници. Необходимо е да се подобри небалансираната структура на дисертацията.
- Препоръчвам по-прецизно формулиране на обекта и предмета на изследване.
- Необходимо е основната изследователска хипотеза да се формулира по такъв начин, че да има дискуссионен характер.
- Представени са пълните текстове само на три от публикациите по темата на дисертацията. С тях Изабела Кенси не прави необходимия брой точки. Следователно се вземат под внимание и останалите научни публикации, които също трябва да се приложат.

13. Лични впечатления

Не познавам докторантката лично. Впечатленията ми за нея са само от дисертационния труд, автореферата и публикациите по дисертацията. Те показват, че Изабела Кенси е прецизна, амбициозна и целеустремена, с афинитет към научноизследователската дейност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни приноси и **отговаря** на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че Изабела Кенси притежава задълбочени теоретични знания и умения по професионално направление 3.8. Икономика, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат,

постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Изабела Кенси в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“.

08.05.2023 г.

Рецензент: (п)

(доц. д-р Виктория Гацова)